

Får är selektiva betare. De väljer långväxande arter, späda gräsplantor och örter.

Får är flockdjur och finsmaka

En tacka lär sina lamm att äta på samma sätt och föredra samma typ av växtlighet som hon.

Även de äldre tacklammen håller sig nära sin mor.

Flera sådana storfamiljer bildar sedan en grupp som håller ihop.

★ Får är idisslare och detta innebär att de kan spjälka cellulosan i gräs till omsättbar energi.

För spjälkningen har fåret fyra magar, nätmagen, våmmen, bladmaget, och löpmagen. Den sistnämnda får motsvarigheten till enkelmagades magsäck och det är där som saltsyreproduktion och produktion av olika enzymer försiggår. I de övriga magavdelningar-

na bryts fodret ner så att näringen kan tas upp i tarmarna.

Jäsprocess

En förutsättning för nedbrytningen är att fodret återkommande finfördelas. När en idisslare har betat vilar den. Under vilan rapas portioner av våmmehållet upp i munhålan, tuggas om blandas med saliv och sväljs igen. Våmmen

alltid i grupp. Flockbeteendet är tydligt utpräglat, såväl bete som vila sker gemensamt. En flock får på bete brukar beta under morgontimmarna, vila mitt på dagen för att åter beta på eftermiddagen.

Selektiva betare

Fåren är kortgräsätare och dessutom finsmakare. Om de har möjligheter betar de mycket selektivt. De väljer långväxande arter, spåda gräsplantor och örter. På högt gräs och alla grövre arter betar de på sin höjd av bladen. Fröstänglar från olika gräsarter lämnas orörda. Det gör att betesmarken kan få ett förvuxet utseende, trots att det är väl avbetat närmare marken.

Liksom nötkreatur har får en tandplatta istället för framtänder i överkäken. De kan dock beta närmare marken och mera exakt genom att deras nos är smalare och överläppen delad. Fåren undviker inte lika utpräglat sina rator som de andra djurslagen. Får väljer ofta att beta på vissa platser i en betesmark. Troligen styrs detta beteende av vegetationens sammansättning på platsen. På motsvarande sätt finns det växter som betande får lämnar orörda.

Bärbuskar på höstmenyn

Fåren trivs bäst på höglänta och vidsträckta marker och undviker gärna fuktiga marker. De betar gärna löv, ris, buskar och träd. Löven betas systematiskt av så långt fåren når. De betar bladen i en speciell ordning, åtminstone under vegetationsperioden.

Rönn, lönn, sälg och asp är mest populära. Ek, hassel och björk intar ett mellanläge, medan al inte gärna betas annat än nyutspruckna löv.

Efter frost och på senhösten kan rangordningen bli annorlunda. Då kan till och med al bli eftertraktad. Även blad av taggiga och torniga buskar som björnbär, hallon, slån och nypon betas.

Skador en skötsel fråga

Får kan också gnaga på bark så att träden skadas. Det gäller framför allt ask, rönn och olika videarter.

Även om får är selektiva betare, vill de variera kosten. Om en viss art av lövsly dominerar, kan fåren söka alternativ för att få variation. Att fåren beskylls för att beta alltför hårt och därigenom skada eller till och med utrota växter är helt

Frodiga beten med mycket klöver och lusern kan ge trumsjuka, eftersom mycket skum bildas i våmmen och idisslingen försvåras.

och hållet en skötsel fråga. Eftersom fåren har ull syns det inte hur magra de är om de går på alltför lågt avkastande marker. Särskilt olämpligt är det att låta växande djur med stort näringsbehov beta på sådana marker. Sintackor kan möjligen klara av det, under förutsättning att de får möjligheter att förbättra sin kondition före kommande betäckning.

TEXT & FOTO:
ANITA NILSSON
KÄLLA: JORDBRUKSVERKET

re

rör sig hela tiden med rytmiska sammandragningar som säkerställer blandningen. Våmmen fungerar som ett stort jäskar och stora mängder gas bildas under nedbrytningen. Samtidigt som våminnehållet rapas upp ska också denna gas kunna avgå. Om rapandet av gas och våminnehåll störs kan trumsjuka bli följden.

Får är flockdjur. Hantera dem därför